

Транспортно-логістична функція виявляється в контексті руху та розподілу фізичних потоків за допомогою транспорту (реалізується через портові комплекси, міжнародні аеропорти, магістралі й транспортні коридори міжнародного значення, великі залізничні вузли, міжрегіональні митниці, логістичні термінали), а також розвитку інфраструктури для забезпечення провідних видів зв'язку (оптико-волоконні лінії).

Логістична роль метрополії визначається її роллю у підтримці зв'язків на далекі відстані, зважаючи на те, що основні транспортні коридори проходять через найважливіші міста, вони є місцем розташування аеропортів макрорегіонального і світового значення.

Підґрунтям виокремлення **духовно-культурної функції** міста-метрополії є зосередження у його метрополійному ареалі релігійних святинь, культурно-мистецьких закладів (будинки опери, театри, галереї, музеї світового рівня), проведення вагомих суспільних подій та акцій (конгреси, фестивалі тощо) [5, с.71]. Основними передумовами посилення духовно-культурної метрополійної функції є проведення фестивалів та мистецьких заходів, функціонування музеїв, арт-галерей, професійних театрів, більше сотні храмів різних конфесій тощо.

Розвиток духовно-культурного потенціалу метрополії слід пов'язувати із розширенням географії учасників дійств даного сегменту міського простору, розвитком технологій культурного менеджменту у питаннях підвищення попиту на культурно-мистецький продукт, залученням місцевих жителів метрополійного ареалу до його споживання та розширеного креативного відтворення.

Саме інтенсифікація суб'єктно-об'єктних взаємодій (як на міжособистісному рівні, так і на рівні реалізації у просторі міста основних видів людської діяльності та спрямованості людських зусиль), їх значимість та дифузія рішень управлінського характеру слугують критерієм, що детермінує наявність (відсутність) метрополійної функції в тій чи іншій просторовій формі організації суспільства.

Підвищенню конкурентоспроможності регіональних метрополій сприятиме система заходів, спрямована на формування необхідних умов для активізації усього спектру метрополійних функцій (табл. 1).

Отже, розвиток метрополійних функцій великого міста набуває особливої ваги з огляду на необхідність спри-

яння збалансованості просторового розвитку, забезпечення національного господарського простору потужними ядрами продукування та реалізації інновацій, становлення ефективного процесу адаптації структури економіки міста до умов і тенденцій розвитку світової господарської системи, зростання ролі міст-метрополій як суспільно-просторових центрів у процесі територіальної інтеграції.

Список джерел

1. Денисенко О.О. Локалізація штаб-квартир ТНК як прояв організаційно-управлінської функції центрів світового господарства // УГЖ. – 2009. – №3. – С. 36.
2. Дружинин А.Г. Метрополізація як домінуюча тенденція територіальної організації общества в постсоветский период: универсальные проявления и южно-российская специфика / А.Г. Дружинин // Географический вестник. – 2009. – №3. [Электрон. ресурс] – Режим доступа: http://www.geo-vestnik.psu.ru/files/vest/174_metroplizacij_kak_dominantnaq_tendencijq.pdf.
3. Дружинин А.Г. Пространственное развитие города-миллионера: тенденции постсоветского периода. Ростов н/Д: Изд-во Южного федерального ун-та, 2008. 192 с.
4. Мазур Т. Еволюція змісту термінів метрополізація, метрополія, метрополійний ареал, метрополійний простір у контексті урбанізаційних процесів ХХ – початку ХХІ століть [Електронний ресурс] / Т. Мазур, Є. Король. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/6969/1/07.pdf>.
5. Підгрушній Г. Міста-метрополіси як новітня форма територіальної організації суспільства / Г. Підгрушній, О. Денисенко // Досвід та перспективи розвитку міст України. Збірник наукових праць. – 2010. – № 18. – С. 65-78. http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/dprmu/2010_18/6_PidDen.pdf
6. Підгрушній Г.П. Київ та прилегла територія в системі центрально-периферійної взаємодії / Г.П. Підгрушній, О.О. Денисенко // УГЖ. – 2013. – №1. – С.27-34. С.28
7. Самые населённые городские агломерации [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ru.wikipedia.org>.
8. Domański B. Rozwój polskich metropolii a regiony peryferyjne – bezpowrotna separacja czy współzależność rozwoju? / B. Domański // Studia KPZK PAN. – 2008. – Z. 120. – S. 135-143.
9. Markowski T. Metropolie, obszary metropolitalne, metropolizacja. Problemy i pojęcia podstawowe / T. Markowski, T. Marszał. – Warszawa : KPZK PAN, 2006. – 26 s.
10. Marszał T. Someremarkson metropolitan development/ StudiaRegionalia. Volume 14. Urban and regional development – concepts and experiences. Warszawa, 2004. – S. 129-131.

О. Мірошніченко
академік АЕН України
м. Миколаїв

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Процес безперервної трансформації податкової системи став вже невід'ємною ознакою становлення незалежної України. Оскільки в умовах ринкової економіки саме податкові надходження є головною складовою доходної частини бюджету, проблеми побудови оптимальної податкової системи та забезпечення економічної безпеки є нерозривно пов'язаними між собою. При цьому так само, як складова економічної безпеки вважається основною складовою у системі національної безпеки, зокрема через те, що, з одного боку – критичний стан економіки обумовлює можливість виникнення загроз в інших сферах нацбезпеки, а з іншого – саме стан економічного розвитку країни визначає рівень можливості фінансування виконання державних програм по забезпеченню необхідного рівня безпеки по всіх напрямках [1, с. 8], можна вважати, що і податкова система виступає в якості визначального елементу системи економічної безпеки.

З цим зокрема погоджується ряд дослідників, які зазначають, що податки та податкова політика об'єктивно включені до системи економічної і фінансової безпеки, по-перше, як ресурсний фактор, що знаходиться у руках держави, по-друге, як інструмент впливу на економічні та соціальні процеси, по-третє, як фактор зворотного зв'язку і залежності держави від платників податків та регіонів [2, с. 159; 3, с. 184]. Це також підтверджується і тим, що на законодавчому рівні нестабільність у правовому регулюванні відносин у сфері економіки, у тому числі фінансової (фіскальної) політики держави та «тінізація» національної економіки визначаються в якості загроз національним інтересам і національній безпеці України в економічній сфері [4].

Проблема у загальному вигляді полягає в тому, що у кризових або трансформаційних умовах питання безпеки набувають особливої актуальності, оскільки їх на-

слідки за певних обставин можуть загрожувати безпосередньому існуванню економічної чи політичної системи держави, і у цьому плані питання модернізації податкової системи постало особливо гостро, оскільки забезпечення необхідного рівня доходів і витрат державного бюджету та створення сприятливого для економічного розвитку підприємницького середовища для України з її традиційно нестабільним політичним і економічним станом є особливо важливим.

Метою роботи є аналіз сучасного стану податкової системи України та його зв'язок із таким проявом іллегальної діяльності, як ухилення від сплати податків, «відмивання грошей» тощо, а також потенційних перспектив її реформування з урахуванням забезпечення національної економічної безпеки.

Аналіз динаміки податкових надходжень впродовж 2000-2012 рр. (рис. 1) навіть із урахуванням фактичного зниження вартості національної валюти та скорочення надходжень у 2009-2010 рр. дозволяє дійти висновку про наявність тенденцій позитивної динаміки як у загальному обсязі податкових надходжень до державного і місцевих бюджетів, так і надходжень по окремих видах податків. Зокрема загальна сума податкових надходжень у 2012 році майже у 8 разів перевищує відповідний показник 2002 року, при цьому окремо потрібно визначити високу динаміку зростання бюджетних надходжень по акцизного збору з імпортованих товарів, темпи приросту яких перевищують динаміку інших податків, стійке зростання податкових надходжень по ПДВ та податку на доходи фізичних осіб [5].

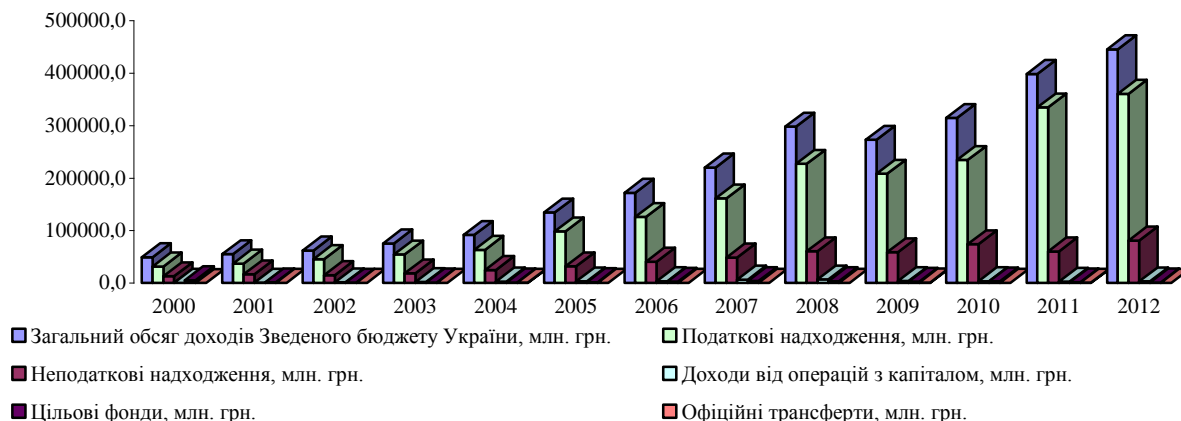

Рис. 1. Динаміка доходів Зведеного бюджету України у 2000-2012 рр. у розрізі доходів

Зростання бюджетних надходжень по ПДВ впродовж останніх років (рис. 2), на нашу думку, пояснюється перш за все підвищенням рівня його адміністрування, зокрема у 2012 р. доходи бюджету по ПДВ порівняно з 2002 р. зросли більш ніж на порядок з 13,5 до 138,8 млрд. грн. Відносно надходжень по податку на прибуток підприємств, зростання надходжень якого у 2012 році перевищує надходження 2002 р. майже у 6 разів, можна дійти висновку, що однією з складових позитивної динаміки є зменшення кількості збиткових підприємств, що у свою чергу є не наслідком загальної тенденції зростання економічної активності, а скоріше – системної роботи працівників податкової служби з платниками податків стосовно проведення перевірок діяльності саме збиткових підприємств.

Зростання надходжень по податку на доходи фізичних осіб, доля якого у загальному обсязі податкових надходжень починаючи з 2009 р. перевищує надходження по податку на прибуток підприємств, є додатковим підтвердженням необхідності приділення уваги фіскальних органів саме до оподаткування доходів фізичних осіб, значний рівень ілєгалізації яких на сучасному етапі є реальним резервом подальшого збільшення бюджетних надходжень за умов підвищення рівня адміністрування даного податку. Те ж саме стосується і акцизного збору з імпортованих товарів, зростання надходжень по якому у 2012 р. порівняно з 2000 р. перевищило 20 разів підтверджує необхідність підвищення рівня державного контролю над зовнішньоекономічною діяльністю імпортерів.

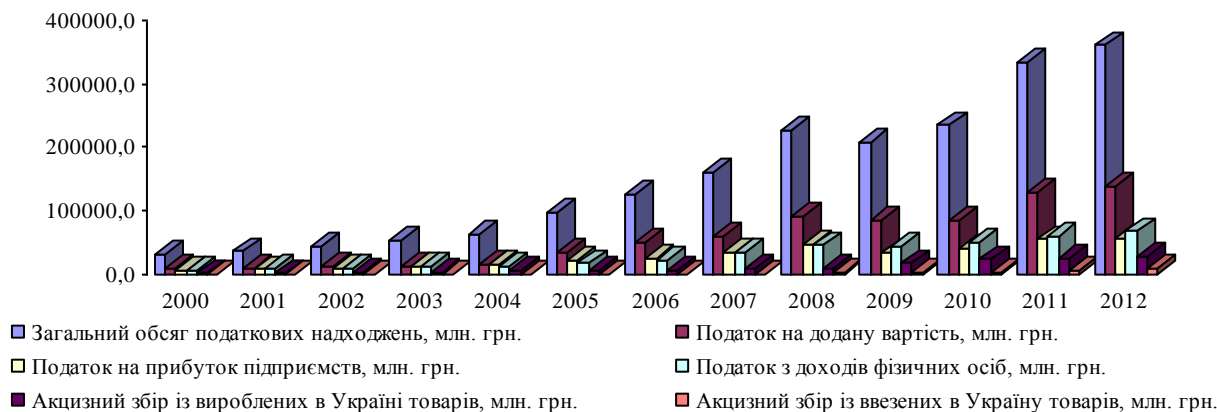

Рис. 2. Динаміка загального обсягу податкових надходжень та надходжень по окремих податках до зведеного бюджету України у 2000-2012 рр.

Відповідно до сучасної класифікації, наведеної у Керівництві зі статистики державних фінансів МВФ, податки поділяють на сім груп [6]: податки на доходи, прибуток і збільшення ринкової вартості; відрахування на соціальні страхування; податки на фонд заробітної плати і робочу силу; внутрішні податки на товари та послуги; податки на власність; податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції; інші податки. Тобто у сучасній українській державі присутні усі форми, що були винайденими людством у процесі еволюції оподаткування, при цьому потреба у реформуванні існуючої податкової системи у її сучасному стані не викликає сумніву і у більшості представників законодавчої та виконавчої влади, наукових і підприємницьких кіл, якими зокрема визнається, що існуюча податкова система недостатньо ефективна, не забезпечує на належному рівні становлення конкурентного середовища, надання йому підтримки та економічного зростання [7], негативно впливає на економіку держави, ведучи її по екстенсивному шляху розвитку, не дає можливості збільшити її конкурентоздатність, штовхає суб'єктів підприємницької діяльності у «тіньовий» сектор економіки, що досягнув вже загрозливих масштабів, і через свою нестабільність та непередбачуваність створює несприятливе інвестиційне поле держави як до іноземних, так і вітчизняних інвесторів [8, с. 274-275], податкове законодавство України побудоване таким чином, що правильно розрахувати податкові зобов'язання практично неможливо [9, с. 15].

Аналізуючи стан і структуру податкової системи України, ми також не можемо погодитися з рядом авторів, які фактично отожднюють такі поняття як «система податків», «система оподаткування» та «податкова система», визначаючи, що «податкова система – це сукупність усіх видів податків і зборів, які справляються в державі» [10, с. 25], або що «податкові системи всіх країн представлені сукупністю податків, зборів, мита та інших платежів, що утримуються в установленому порядку з платників – юридичних і фізичних осіб» та ін. [11, с. 8]. Більш конструктивним у цьому плані, на нашу думку, є підхід, який передбачає конкретизацію зазначених понять: зокрема, система податків і зборів розглядається як сукупність установлених чинним законодавством держави податків і зборів; система оподаткування – сукупність установлених чинним законодавством податків і зборів, а також механізмів і способів їх розрахунку і сплати до бюджету та інших державних цільових фондів; податкова система – сукупність податків і зборів, механізмів і способів їх розрахунку та сплати, а також платників податків і органів, які забезпечують адміністрування і надходження податків до бюджету та інших державних цільових фондів [12, с. 93]. При цьому потрібно зазначити, що усі «обов'язкові платежі» і «збори» до різноманітних державних фондів фактично також є податковими платежами (додатковим підтвердженням чого, зокрема стало і передача утвореному Міндоходів контролю за надходженнями до пенсійного фонду).

Потрібно також зазначити, що не зважаючи на певні досягнення стосовно збільшення податкових надходжень, зберігаються серйозні недоліки стратегічного плану існуючої податкової системи, зокрема прийнятою ще у 2007 році Концепцією реформування податкової системи України до серед її основних недоліків офіційно визначалися [13]:

- фіскальна спрямованість податкової системи, регулююча функція якої не зорієнтована на стале економічне зростання внаслідок значного податкового навантаження на виробництво та недостатньо високий рівень оподаткування використання природних ресурсів;

- складність, неоднорідність та нестабільність, а в деяких випадках – суперечливість нормативно-правової бази оподаткування;

- наявність проблем, пов'язаних із застосуванням спрощеної системи оподаткування, зокрема випадки створення схем уникнення оподаткування та мінімізації податкових зобов'язань, дроблення середніх підприємств з ме-

тою використання спрощеної системи оподаткування;

- значний розмір витрат на адміністрування окремих податків порівняно з доходами бюджету по них;

- недостатня узгодженість та ефективність діяльності Міністерства фінансів, Державної податкової служби, Державної митної служби щодо реалізації державної податкової політики, збирання і акумуляції в державному і місцевих бюджетах податків і зборів;

- неефективність системи митно-тарифного регулювання, що не дає змоги оперативного регулювання на зміні кон'юнктури світового ринку, торговельних режимів в інших державах та структури вітчизняної економіки;

- недостатня урегульованість питання оподаткування доходів від інтелектуальної власності та незалежної професійної діяльності, що призводить до втрати надходжень податку з доходів фізичних осіб.

Об'єктивності заради варто відзначити, що з того часу суттєвих змін не відбулося, можна відзначити лише підвищення певною мірою рівня узгодженості дій державних органів щодо утримання та адміністрування податкових надходжень внаслідок утворення Міндоходів та прийняття Податкового Кодексу, однак це є скоріше не лише досягненням, а підтвердженням наявності високого рівня потенційних можливостей зростання податкових у разі активізації економічної активності в Україні.

Підтвердженням збереження зазначених проблем є й схвалена у 2012 році Кабінетом міністрів Концепція забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері, якою серед явищ і чинників, що можуть призвести до створення внутрішніх загроз національній безпеці у фінансовій сфері зокрема відзначаються: нестабільність та недосконалість правового регулювання у фінансовій сфері; нерівномірний розподіл податкового навантаження на суб'єктів господарювання, що зумовлює ухилення від сплати податків та вплив капіталу за кордон; низький рівень бюджетної дисципліни і незбалансованість бюджетної системи; тінізація економіки [14].

На нашу думку, крім зниження загального рівня оподаткування серед основних питань, які потребують вирішення у сфері модернізації податкової системи, також варто визначити такі:

- потреба у необхідності реформування схеми розподілу податкових платежів між місцевими та центральним бюджетами з метою перерозподілу основної їх долі у регіони їх утворення;

- наявність широкого переліку податкових пільг в наслідок лобювання інтересів окремих фінансово-промислових структур та політичного популізму, які призводять до значних втрат державного бюджету;

- відсутність системи контролю за витратами громадян, зокрема контроль фіскальними структурами за джерелами фінансування крупних витрат (на придбання нерухомості, автотранспорту, предметів мистецтва тощо) з метою протидії нелегальним доходам;

- проблема високого рівня оподаткування фонду оплати праці, що порівняно з платнею за нелегальну «конвертацію» грошових коштів, утворюють значну різницю, яка робить такі фінансові операції настільки надприбутковими для підприємств, що це явище не може бути подолане лише каральними методами, і, як наслідок, – призводить до зростання корупції у контрольно-правоохоронних органах держави;

- наявність системи повернення податкового кредиту по ПДВ з бюджету, що надає можливість проведення фінансових махінацій з метою отримання необґрунтованого відшкодування, зокрема ще за результатами роботи створеної у 2004 році Комісії з питань перевірки додержання законодавства з питань адміністрування і відшкодування ПДВ було зроблено висновок, що ПДВ не виконує своїх функцій як щодо фактичного наповнення бюджету, так і щодо регулювання економічних процесів у державі [15, с. 103];

- потреба у збільшенні рівня граничного річного обороту у 3-4 рази для тих, хто перебуває на спрощеній системі оподаткування;

- неоднозначність введення вимог, щодо подання при складанні звітності по ПДВ інформації про усіх поставачальників та покупців товарів та послуг підприємства, які мають значний негативний вплив з точки зору забезпечення конфіденційності інформації та безпеки бізнесу, що є основою розвитку підприємницької діяльності в стратегічній перспективі.

Таким чином, податкова система виступає і в якості одного з інструментів забезпечення національної економічної безпеки, оскільки забезпечує і виконання доходної частини державного бюджету, і, відповідно, – фінансування виконання державних програм і зобов'язань по всіх напрямках; і в якості фактору ризику і залежності, оскільки відповідно до існуючого рівня оподаткування, – сприяє або гальмує розвиток національної економіки.

Варто також відзначити, що не можна ототожнювати такі поняття як «мінімізація податкових зобов'язань», тобто легальне зменшення суб'єктом господарювання своїх податкових зобов'язань шляхом використання будь-яких законних шляхів або «проріх» у законодавстві, та «ухилення від виконання податкових зобов'язань» («ухилення від сплати податків», «ухилення від оподаткування») – несплату податків, або їх неповну сплату без законних підстав (при цьому ухилення від сплати податків може бути як свідомим, так і несвідомим внаслідок неухважності, технічних помилок, інших факторів).

Одним із розповсюджених способів ухилення від оподаткування для багатьох підприємницьких структур є так звані офшорні механізми, які передбачають переведення фінансових ресурсів або діяльності за межі власної країни для того, щоб вони стали недосяжними для національних податкових інституцій. При цьому цілком природним є те, що з точки зору підприємницьких структур та аналітиків, які їх представляють, до вигод таких схем при цьому відносяться: низькі або нульові ставки податків; швидкість і простота реєстрації компаній; відсутність у більшості офшорних зон зобов'язань щодо подання звітності; мобільність капіталу та анонімність його власників; необов'язкова присутність засновників компанії (під час реєстрації, та серед засновників – місцевих фізичних або юридичних осіб) [16, с. 90-91].

З іншого боку, крім недоотримання бюджетних надходжень, до недоліків використання існуючих механізмів ухилення від оподаткування можна віднести і нерівні умови конкуренції, в яких перебувають господарські суб'єкти у разі сплати іншими менших податків, що призводить до послаблення положення на ринку підприємницьких структур, що уникають оптимізації податкових зобов'язань, і навпаки – спонукає бізнес-структури, які прагнуть не відстати від своїх більш «активних» конкурентів, винаходити власні «шляхи оптимізації», у т.ч. і з використанням офшорних схем [16, с. 91].

Таким чином не потребує доказів те, що явище несплати податків безпосередньо пов'язане з іллегальною («тіньовою») складовою економічної діяльності, оскільки остання, виходячи з існуючих підходів до її структуризації, поділяється на «неформальну» (у межах домогосподарств та підприємств із неформальною зайнятістю), «приховану» (частина легальної діяльності, яка не обліковується або припиняється з метою ухилення від оподаткування) та «кримінальну» (заборонена законом діяльність) [17, с. 97-98], то перші дві з розглянутих складових набувають іллегального характеру саме через несплату, або неповну сплату податків.

Безпосередньо пов'язане із несплатою податків і таке явище як легалізація нелегальних фінансових коштів («відмивання грошей»), яке деякі дослідники розглядають в якості реального джерела інвестиційних ресурсів, аргументуючи свою позицію тим, що не варто оцінювати у якос-

ті загрози для економіки «самого предмету злочину – грошових коштів, отриманих злочинним шляхом, у той час закони ринкової економіки, у т.ч. принципи грошового обігу, і самі гроші є об'єктивними категоріями», і «само по собі вилучення грошових коштів (або їх частини) із сфери кримінальної діяльності та інвестування їх у легальну економіку не тільки не представляє будь-якої суспільної загрози, але, навпаки є доволі корисним для суспільства» [18-19]. Частиною вітчизняних дослідників також ставиться питання щодо того «чи допускаємо ми легалізацію доходів, здобутих злочинним шляхом?» та підкреслюється, що від чесної відповіді залежить ефективність заходів із залучення тіньових капіталів в економіку України, і «якщо відповідь буде негативною – можна прогнозувати невисоку ефективність запланованих заходів, якщо ж ми припускаємо можливість легалізації злочинних доходів, то за наявності певних державних гарантій можна очікувати від цього позитивних результатів» [20, с. 131].

У цьому плані, на нашу думку, перш за все потрібно визначитися з тим, про легалізацію яких доходів від нелегальної діяльності може йти мова. Навіть у теоретичному плані мова може йти лише про легалізацію доходів «прихованої» та «неформальної» складових іллегального сектору, оскільки легалізація суто «кримінальних» доходів державою є як неприйнятною як з етичної точки зору, так і з правової, оскільки протирічить прийнятій у 1990 році Радою Європи «Конвенції про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом», до якої Україна приєдналася 15 вересня 1995 р., і яку в 1997 році було ратифіковано Верховною Радою, та національному законодавству України, зокрема закону «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» [21-22].

Варто також зазначити, що і сама мета боротьби із легалізацією злочинних доходів полягає в тому, щоб збити кримінальну діяльність менш привабливою для її учасників, у цьому плані Д.Мак-Клін справедливо визнає, що «з погляду злочинця, збільшення прибутків від кримінальної діяльності позбавлене сенсу доти, поки немає можливості ними скористатися» [23, с. 664]. Крім цього, «брудні гроші» не інвестуються в економіку самі по собі, разом із ними приходять їх власники із звичними для них «правилами гри», зокрема, як визнається представниками правоохоронних органів США, «коли організована злочинність інвестує легальне підприємство, можна бути впевненим, що черговим її кроком буде встановлення контролю над ринком для того, щоб підняти ціни, займатися вимаганням і корупцією» [23, с. 662], що стає додатковою загрозою безпеці суспільства.

Підтвердженням декларативного характеру заходів по боротьбі із легалізацією незаконних коштів є і передбачені Кримінальним Кодексом ступені покарання за скоєння предикатних злочинів, які на нашу думку, є скоріше продуктом імплементації у законодавство України світових напрацювань у цій сфері, у першу чергу «40 рекомендацій FATF», ніж проявом намагань на державному рівні протидіяти процесам легалізації незаконних доходів. Зокрема, аналіз ступеня покарання за зазначені правопорушення в Україні показує, що мінімальне покарання за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом є значно вищим, ніж покарання за самі злочини, направлені на одержання цих доходів [24].

Окремо підкреслимо, що, на нашу думку, парадоксальність ситуації, що склалася в Україні, полягає як раз у тому, що в Україні через відсутність реальних інструментів контролю за джерелами доходів (а фактично – витрат) як фізичних, так і юридичних осіб реально «доходи, одержані злочинним шляхом» не потребують легалізації. Тобто висновки Е. Савона та М. де Фео щодо того, що «російська, грузинська, чеченська й інша мафії без остраху інвестують свої капітали, оскільки в їхніх країнах немає ні ефективного моніторингу потоків коштів, ні

системи контролю над інвестиціями капіталів» [23, с. 664], в певній мірі відповідають і ситуації в Україні. Додатковим підтвердженням цього є чисельні факти так званої «конвертації», тобто переведення у готівку легальних безготівкових коштів, у тому числі і бюджетних, що є додатковою загрозою для економічної безпеки.

При цьому, не маючи сумніву в тому, що іллегалізаційні процеси взагалі і операції по ухиленню від оподаткування, у т.ч. і з використанням офшорних механізмів зокрема, негативно впливають на економічну діяльність, шкодячи національним інтересам і містять у собі загрозу економічній безпеці країни [25, с. 154], у сучасних умовах України існування іллегального сектору, на нашу думку, є певним стабілізуючим чинником, який дозволяє зменшити рівень негативного впливу на підприємницьке середовище з боку державних органів, і таким чином сприяє функціонуванню легальної частини економіки [26, с. 55]. У цьому плані російські дослідники визначають, що «підпільна економіка у її сучасному російському варіанті не лише протистоїть економіці «формальній», але лише всередині останньої й існує, виступаючи природним і законним наслідком легальних (законних) статусів господарюючих і володарюючих суб'єктів» [27, с. 11], що, як ми вважаємо, може бути віднесено і до України.

Таким чином, можна зробити висновок, що в Україні основне питання полягає не в легалізації нелегальної («тіньової») економіки, а у деілегалізації тієї частини цілком легальної економіки, що зараз працює «в тіні». Оскільки за висновком групи науковців і практиків податкової служби, з якими ми погоджуємося, реалізація лише окремих пропозицій щодо зменшення податків, посилення громадського контролю тощо не дадуть бажаного результату і каральні дії, якщо вони не підкріплені комплексними заходами щодо створення сприятливого економічного середовища і поширення правової культури, стають неефективними, бо не припиняють тіньові операції, а надають їм витончених, завуальованих форм [20, с. 226, 242-243]. В основі державної політики детінізації економіки, на нашу думку, повинен лежати класичне поєднання «батога та пряника», при цьому ефективність реалізації такої політики буде прямо залежати від узгодженості і комплексності дій, як щодо збільшення відповідальності за ухилення від сплати податків фізичними і юридичними особами, корупційну діяльність, розкрадання бюджетних коштів, легалізацію кримінальних доходів та інші порушення законодавства, так і заохочення легальної економічної діяльності в першу чергу за рахунок модернізації податкової системи України, яка б забезпечувала залучення людських та організаційних ресурсів з «тіньового» у легальний сектор економіки.

Не зважаючи на те, що впродовж останніх років обсяги податкових надходжень зросли на порядок (рис. 1-2), до суттєвих змін у суспільному житті це не призвело. На нашу думку, основна проблема полягає в існуванні в Україні потужних фінансово-політичних угруповань, які для утримання влади у своїх руках вимушені витратити значні фінансові ресурси переважно у готівковій формі на утримання політичних структур, рекламні і агітаційні проекти, підкуп державних чиновників і рядових виборців. Тобто основні «політичні гравці», представники яких по черзі очолюють уряд, державні установи, правоохоронні і контролюючі органи України, як не мали, так і не мають зацікавленості у реальному вирішенні проблем як іллегалізації національної економіки, так і модернізації податкової системи України. Щодо ж політико-організаційних заходів на кшталт підвищення статусу податкової служби до рівня окремого міністерства, то маємо надію, що за умов оптимізації фінансової системи України, у перспективі податкова служба, наряду з Держказначейством, Рахунковою палатою, Держфінмоніторингом, тощо вдовольняться статусом структурних підрозділів Міністерства фінансів на рівні департаменту.

Беззаперечним є те, що «податкова система держави – це надзвичайно складне і багатогранне явище, яке формується під дією і об'єктивних і суб'єктивних факторів» [28, с.3], і «ніщо не вимагає стільки мудрості та розуму, як визначення тієї частини, яку у підданих забирають, і тієї, яку їм залишають» [29]. Щодо ж стану існуючої в Україні податкової системи, то вона так і залишається непомірним тягарем, створюючи «серйозну загрозу економічній безпеці», обумовлюючи «ухилення від сплати податків та відплив капіталу за кордон» [30, с. 100], і номінальне зниження ставок окремих податків, хоча і є позитивним кроком, не може вважатися вирішенням питання зниження існуючого високого рівня оподаткування, підтвержуючи, що на даний час державній владі і суспільству України поки ще не вистачає достатньої «мудрості та розуму», і визначаючи потребу у проведенні подальших розвідок у даному напрямку.

Список джерел

1. Мірошниченко О.В. Визначальні функції системи національної економічної безпеки / О.В. Мірошниченко. – Науковий вісник Волинського державного університету. Економічні науки. №12. – Луцьк: ВДУ ім. Л. Українки, 2007. – С. 8-11.
2. Вечканов Г.С. Экономическая безопасность / Г.С. Вечканов. – СПб.: Питер, 2007. – 384 с.
3. Экономическая и национальная безопасность : [под ред. Е.А. Олейникова]. – М.: Экзамен, 2005. – 768 с.
4. Закон України «Про основи національної безпеки України». – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
5. Інформація Міністерства фінансів України / Міністерство фінансів України. – <http://www.minfin.gov.ua>.
6. Соколовська А.М. Податкова система держави: теорія і практика становлення / А.М. Соколовська. – К.: Знання-Прес, 2004. – 454 с.
7. Проект Стратегії реформування податкової системи України / Міністерство фінансів України. – <http://www.minfin.gov.ua>.
8. Мунтян В.І. Бюджетна політика як чинник економічної безпеки України / В.І. Мунтян // Проблеми національної безпеки в процесах державотворення : збірник праць. – Т. 1. – К.: КВІЦ, 2004. – С. 273-278.
9. Амоша О. До питання про оцінку рівня податків в Україні / О. Амоша, В. Вишневський // Економіка України. – 2002. – № 8. – С. 15.
10. Онисько С.М. Податкова система / С.М. Онисько, І.М. Тофан, О.В. Грицина. – Львів: Магнолія 2006, 2008. – 336 с.
11. Попова Л.В. Налоговые системы зарубежных стран / Л.В. Попова, И.А. Дрожжина, Б.Г. Маслов. – М.: Дело и Сервис, 2008. – 368 с.
12. Иванов Ю.Б. Податкова система / Ю.Б. Иванов, А.І. Крисоватий, О.М. Десятнюк. – К.: Атіка, 2006. – 920 с.
13. Концепція реформування податкової системи України, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 19.02.2007 р. № 56-р.
14. Концепція забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері, схвал. розп. Кабінету міністрів України від 15.08.2012 р. №569-р.
15. Тіньова економіка: сутність, особливості та шляхи легалізації: [моногр. / за ред. З.С. Варналія]. – К.: НІСД, 2006. – 576 с.
16. Мірошниченко О.В. Використання офшорних механізмів ухилення від сплати податків серед загрози економічній безпеці України / О.В. Мірошниченко // Вісник економічної науки України. – 2011. – № 1(19). – С. 88-94.
17. Мірошниченко О.В. Вплив іллегалізаційних процесів на економічну безпеку України / О.В. Мірошниченко // Вісник економічної науки України. – 2009. – № 2(16). – С. 96-101.
18. Васильев А. К вопросу об объекте преступления при легализации (отмывании) денег / А. Васильев [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.advoc.biz/k5objekt.html>.
19. Клепицкий И.А. Система норм о хозяйственных преступлениях : основные тенденции развития : дис. ... докт. юр. наук : 12.00.08 / И.А. Клепицкий. – М., 2006. – 623 с.
20. Відмивання грошей: кримінально-правова кваліфікація, запобігання злочинності, законодавство та міжнародний досвід / [М.Я. Азаров, Ф.О. Ярошенко, П.В. Мельник, В.Р. Жвалюк]. – Ірпінь: Національна академія ДПС України, 2004. – 310 с.
21. Закон України «Про ратифікацію Конвенції про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, 1990 рік» від 17.12.1997 №738/97-ВР // www.rada.gov.ua.

22. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» від 28.11.2002 №249-IV // www.rada.gov.ua.
23. Відмивання брудних грошей / Ю.Г. Козак [та ін.] // Міжнародна економіка. – К.: ЦУЛ, 2008. – 1118 с. – С. 662-734.
24. Кримінальний Кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
25. Кочергина Т.Е. Экономическая безопасность / Т.Е. Кочергина. – Ростов н/Д.: Феникс, 2007. – 445 с.
26. Мірошніченко О.В. Іллегальна економіка та фінансові операції з легалізації незаконних доходів у контексті економічної безпеки / О.В. Мірошніченко // Фінанси України. – 2010. – №9. – С. 49-60.
27. Клямкин И.М. Теневая Россия: экономико-социологическое исследование / И.М. Клямкин, Л.М. Тимофеев. – М.: Росийск. гос. гуманит. ун-т, 2000. – 595 с.
28. Иванов Ю.Б. Податкова система / Ю.Б. Иванов, А.І. Крисоватий, О.М. Десятнюк. – К.: Атіка, 2006. – 920 с.
29. Монтеस्कье Ш. Избранные произведения / Ш. Монтеस्कье. – М.: Госполитиздат, 1955. – 799 с.
30. Мірошніченко О.В. Економічна безпека України: стан і дослідження питання (погляд скрізь 20-річчя незалежності) / О.В. Мірошніченко // Вісник економічної науки України. – 2012. – № 2(22). – С. 97-101

К. Наливайченко
м. Сімферополь

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

На сучасному етапі розвитку Інтернет впливає на всі ланки діяльності суспільства, у тому числі і на інвестиційну діяльність, яка пов'язана з необхідністю обробки величезного потоку інформації, до того ж постійної мінливості, відновлення даних по тому або іншому об'єкту. Завдання інвестора полягає в тому, щоб оцінити можливість інвестиційного проекту, обрати найоптимальніший варіант інвестиційної політики.

Отримувати інформацію безпосередньо від кожного підприємства майже неможливо. Значно простіше та зручніше з цією метою скористатися послугами спеціалізованих професійних джерел. Для ініціатора проекту та емітента ефективно публікувати інформацію там, де її обов'язково побачить якомога більше число інвесторів. Зрозуміло, що в даній ситуації важливим є використання інформаційних технологій. Технологічні рішення повинні базуватися на сучасних світових концепціях та тенденціях розвитку інформаційних систем для бізнесу, а це – Інтернет-технології.

Вплив інформаційних систем на ефективність інвестиційних процесів досліджувався в роботах таких провідних спеціалістів у цій галузі, як О.І. Амоша, І.П. Булеєв, Г.З. Шевцова [1], В.В. Демет'єв[2], В.І. Ляшенко [3], В.С. Пономаренко [4], А.П. П'ятибратов [5], Н.В. Стукало [6]. Однак потребує більш докладнішого вивчення питання автоматизації складання плану інвестиційного проекту підприємства, отримання інтегральних фінансових показників ефективності у інформаційній економіці, методики використання математичного апарату для розрахунків ризику.

Інвестиційна діяльність є однією з необхідних умов постійного росту інформаційної економіки, а також ефективного функціонування підприємств. Інвестиційна діяльність у інформаційній економіці здійснюється у формі розробки інвестиційних програм, окремих інвестиційних проектів і на підставі інформаційного моніторингу.

За останні роки в Україні діяльність держави у цьому напрямку виражається через сукупність появи нормативно-правових актів в області інновацій, трансферу технологій, реєстрації інноваційних проектів, інформатизації економіки та інших. Це пов'язано з тим, що найбільшчі 10 років розвиток інформаційної економіки України повинен здійснюватися за рахунок створення і ефективного функціонування відповідних підприємств. Підтверджується це аналізом тенденцій збільшення кількості малих та середніх підприємств в Криму за період незалежності України (рис. 1).

Сучасні принципи, на яких повинна базуватись структура та зміст інноваційної діяльності підприємств в інформаційній економіці:

Структура підприємств у 1992 році

Структура підприємств у 2012 році

Рис. 1. Доля малих підприємств в загальній кількості підприємств у Криму

- принцип актуалізації: динамічне оточення підприємства актуалізує реалізацію його інноваційної діяльності;
- принцип взаємобумовленості: розвиток підприємства можливий лише при впровадженні інновацій в усі аспекти його діяльності;
- принцип цілісності: розуміння сутності та інфраструктури інноваційної діяльності в інформаційній економіці забезпечує управління підприємством як інноваційною системою.

Згідно з Договором про співробітництво з питань Європейської інтеграції України між Міністерством економічного розвитку і торгівлі України і СП «Технології та інвестиційний консалтинг (СП «ТІКОН»))» №3 від 01.11.2000 р. створено Інтернет-сервер «Інвестиційні можливості в Україні» (домен www.imvu.com.ua) для допомоги регіонам та підприємствам у залученні фінансових коштів під їх інвестиційні проекти. У рамках цього проекту обидержавні адміністрації забезпечуються методичними матеріалами, створюється інфраструктура щодо збору та підготовки до розміщення в Інтернет інвестиційних пропозицій та проектів, здійснюються заходи для їх просування до потенційних інвесторів. На Інтернет-сервері роз-